FAMILIA MONOPARENTALĂ ÎN SISTEMUL PROTECŢIEI SOCIALE: PRACTICI NAŢIONALE ŞI INTERNAŢIONALE

Aurica SERBOV

CZU: 364.442.6:316.356.2(478+100) mariabulgaru49@yahoo.com

The article examines the factors and the types of single-parent families, the main problems of single-parent families and the consequences on individual and social levels, single-parent family protection services, including those provided by the Asclepio Center, in Varniţa.

Familia monoparentală este un tip de familie format dintr-un părinte şi copilul sau copiii săi. În ultimii ani în Republica Moldova se constată o creştere a numărului de familii monoparentale. Dacă în 2014 gospodăriile monoparentale reprezentau 5,4% din totalul gospodăriilor cu copii, apoi în 2021, conform datelor BNS, acestea reprezentau 8% din totalul gospodăriilor cu copii [1]. Aceeaşi tendinţă persistă şi în localitatea Varniţa, raionul Anenii Noi: în 2015 aici erau 13 familii monoparentale, iar în 2021 – 19 familii monoparentale. Familiile monoparentale se confruntă cu multiple dezavantaje economice, sociale şi psihologice, cu imposibilitatea de a asigura un mediu favorabil pentru dezvoltarea copilului etc. Toate acestea determină necesitatea studierii problemelor specifice familiilor monoparentale şi a modalităţilor de protecţie.

Scopul investigaţiei realizate constă în analizarea problemelor cu care se confruntă familia monoparentală şi a modalităţilor de protecţie prin politicile sociale. Pentru realizarea scopului propus a fost efectuată o cercetare în satul Varniţa, fiind utilizate mai multe **metode praxiologice:** *interviul semistructurat* (4 interviuri cu familii monoparentale paterne, 5 interviuri cu familii monoparentale materne; 5 interviuri cu copiii din aceste familii; interviuri cu specialiştii implicaţi în prestarea serviciilor sociale: asistentul social, psihologul, primarul, pedagogul, directorul CCM „Asclepio"); s*tudiul de caz* (2 studii de caz: unul cu familia monoparentală paternă şi unul cu familia monoparentală maternă); *sondajul sociologic* cu 56 de persoane din localitatea Varniţa. Prin cercetarea realizată am aflat opiniile locuitorilor despre cauzele, problemele acestor familii, posibilităţile de îmbunătăţire a situaţiei etc.

Rezultate

Pe plan naţional şi internaţional, problematica monoparentalităţii a fost abordată dintr-o perspectivă multidisciplinară: istorică, sociologică, psihologică, a sociologiei educaţiei, asistenţei sociale etc. În literatura de specialitate există mai multe definiţii ale familiei monoparentale, în majoritatea dintre ele fiind menţionat că familiile monoparentale sunt „*menaje formate dintr-un singur părinte şi copiii acestuia"* [2, p.30]. ***Cauzele*** apariţiei acestor menaje sunt diferite: divorţul, decesul unui părinte, adopţia

realizată de o persoană singură, naşterile precoce care nu finalizează printr-o căsătorie, instabilitatea financiară, migraţia, orientarea valorică a familiei etc. Aceleaşi cauze sunt în esenţă specifice şi pentru familiile monoparentale din Varniţa. Din cele 19 familii de acest tip, 6 familii au apărut în urma divorţului, altele 6 – în urma decesului unuia dintre soţi, iar 7 dintre ele s-au format urmare a naşterii precoce a unui copil, fără ca mama să se căsătorească cu tatăl copilului.

În funcţie de criteriile de clasificare, pot fi deosebite diferite ***tipuri de famili***i ***monoparentale,*** în esenţă fiind vorba de *familia monoparentală maternă* şi *familia monoparentală paternă.* Tipizarea oferă o posibilitate de a întreprinde o abordare individualizată sub toate aspectele: cel al cunoaşterii aprofundate a acestui grup de familii, precum şi al elaborării unui sistem de măsuri diferenţiate şi adecvate pentru suport şi depăşirea problemelor apărute în familia monoparentală.

Veniturile familiilor monoparentale sunt substanţial mai mici decât veniturile familiilor complete, având la bază venitul salarial. Familiile monoparentale sunt supuse unui risc crescut de sărăcie, dat fiind că în Moldova, ca şi în majoritatea statelor lumii, cele mai multe familii monoparentale au ca unic părinte femeia (în satul Varniţa, din cele 19 familii monoparentale 15 familii sunt materne) şi dispun de un singur venit. Ca urmare, se adaptează mai greu modelului cultural consumatorist actual, devenind victime ale ,,noii sărăcii”.

Rolul dublu de părinte în familia monoparentală se răsfrânge asupra relaţionării cu copilul, cel mai mare devenind un sprijin în îndeplinirea sarcinilor gospodăreşti, iar adesea şi ,,părinte” pentru ceilalţi copii. Copiii din aceste familii sunt forţaţi de împrejurări la o maturizare prematură, necesităţile afective şi emoţionale specifice vârstei lor fiind satisfăcute doar parţial în lipsa celuilalt părinte [3, p.48]. Ei prezintă rate mai mari de sărăcie şi niveluri mai scăzute de şcolarizare şi profesionalizare decât cei care cresc alături de ambii părinţi biologici. Referindu-se la consecinţele familiei monoparentale asupra dezvoltării copilului, unul dintre experţii intervievaţi menţiona că *„în majoritatea cazurilor consecinţele sunt negative, copilul duce lipsa celuilalt părinte, dezvoltarea emoţională este scăzută. Copilul nu are un model de familie, persistă lipsa de afecţiune, ori a mamei, ori a tatălui. Părintele nu are timp suficient pentru comunicare, educaţie, oferirea unui model de familie. Dezvoltarea copiilor din familii monoparentale poate fi mai mult negativă decât pozitivă”* (Directorul CCM ,,Asclepio”).

Rezultatele oferite de cercetarea praxiologică permit să constatăm că problemele familiilor monoparentale sunt multiple şi pot fi clasificate în: *probleme economice şi sociale, de sănătate, de educaţie*. În localitatea Varniţa, familiile cu un singur părinte sunt afectate preponderent de problemele materiale. Din relatările acestor părinţi şi ale experţilor intervievaţi aflăm că *„majoritatea familiilor monoparentale solicită ajutoare materiale, fiind cu o stare materială precară. Locuind în casele părinţilor ori în cele ale buneilor, majoritatea au nevoie de reparaţie, solicită surse financiare pentru procurarea materialelor de construcţie. Familiile care nu sunt conectate la gaz natural solicită lemn de foc. Sunt familii care au nevoie de hrană, haine, suport pedagogic”* (Asistentul social).

Vorbind despre impactul negativ al familiei monoparentale asupra dezvoltării copilului, dar şi a bunăstării adultului, este necesar să menţionăm totodată că monoparentalitatea reprezintă o familie asimetrică, şi nicidecum nu poate fi vorba despre disfuncţionalitatea totală a acesteia. Familia monoparentală este asemenea unui întreg, care, deşi din el lipseşte un element, nu încetează să funcţioneze ca un sistem, în care întregul este mai mult decât suma părţilor.

În Republica Moldova, dar şi în alte state,. măsurile de suport al familiei monoparentale sunt integrate în cadrul sistemului naţional de protecţie a familiei şi copilului. Acesta conţine două componente de bază: prestaţii băneşti şi servicii sociale, de care se bucură şi familiile monoparentale. În multe familii însă, resursele financiare alocate nu sunt suficiente pentru creşterea şi educarea copilului la nivelul cerinţelor actuale. În opinia persoanelor intervievate, „*situaţia familiei monoparentale poate fi ameliorată prin alocaţii/indemnizaţii suplimentare şi prin sistemul de servicii sociale",* care au scopul de a preveni eroziunea valorilor familiale, destrămarea familiei şi intrarea copiilor în instituţiile rezidenţiale. În localitatea Varniţa, un rol important în prestarea serviciilor pentru copiii din familiile monoparentale aparţine Centrului Comunitar Multifuncţional *„Asclepio",* care oferă doar servicii sociale primare: *alimentare, transport, terapii ocupaţionale, suport pedagojic în pregătirea temelor pentru acasă, secţii sportive.*

Pentru diminuarea fenomenului monoparentalităţii şi depăşirea problemelor cu care se confruntă acest tip de familii, *considerăm necesare*: a) perfecţionarea legislaţiei cu privire la divorţ, în urma căruia apar cele mai multe familii monoparentale; b) crearea locurilor de muncă bine plătite în ţară, aceasta contribuind la diminuarea emigrării şi la consolidarea relaţiilor familiale; c) crearea unor servicii de consiliere psihologică premaritală, inclusiv a familiilor monoparentale; d) programe de planificare familială în şcoli, instituţiile de învăţământ superior, care ar contribui la prevenirea naşterilor precoce; e) îmbunătăţirea formelor de protecţie a copilului prin promovarea serviciilor individualizate de sprijin al familiei cu copii.

În localitatea Varniţa, raionul Anenii Noi, *se propune* să fie create servicii noi în cadrul Centrului Comunitar Multifuncţional „Asclepio", servicii pentru mamele adolescente, femeile însărcinate şi părinţii tineri cu copii care au vârsta cuprinsă între 0 şi 3 ani, pentru cei care nu frecventează instituţia preşcolară şi, îndeosebi, pentru mamele din familii defavorizate.

Referinţe:

1. *Situaţia copiilor în Republica Moldova în anul 2020*. [Accesat: 12.04.2022] Disponibil: https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7002
2. CIUPERCĂ, C. Familia monoparentală – o realitate a lumii contemporane. În: *Psihologia* (Bucureşti), 1999, nr.2.
3. ŞTEFAN, C. *Familia monoparentală. O abordare politică*. Iaşi: Polirom, 2006.

Recomandat
***Maria BULGARU**, dr.hab., prof. univ.*